

Yttrande över Demokratins skattkammare - Förslag till en nationell biblioteksstrategi

(Ku2019/00550/KO)

Skolinspektionen har beretts möjlighet att yttra sig över Demokratins skattkammare - *Förslag till nationell biblioteksstrategi*, en rapport av Kungliga biblioteket.

Yttrandet är begränsat till de delar av strategin (med bilaga) som är relevanta utifrån Skolinspektionens verksamhet. Skolinspektionen förordar en tydlig definition av vad skolbibliotek bör innehålla i skollagen. Skolinspektionen avstyrker att myndighetens tillsyn över skolbibliotek bör skärpas. I övrigt delar Skolinspektionen de förslag som framförs i strategin med vissa kommentarer.

Skolbiblioteksverksamhet

I förslaget till nationell biblioteksstrategi framgår att elevers tillgång till välfungerande skolbiblioteksverksamhet har betydelse för likvärdighet såväl i undervisning som utbildning. Skolinspektionen vill särskilt peka på att det är inte enbart tillgången till skolbibliotek som är en central förutsättning för att stödja elevers lärande, centralt är att verksamheten vid skolbiblioteket integreras i skolans pedagogiska arbete. Skolbibliotekets viktiga pedagogiska uppgift framgår av både skollagen och dess förarbeten samt läroplanen.¹

Tillgång till skolbibliotek gäller flera olika skolformer

Skolinspektionen saknar i förslaget till nationell biblioteksstrategi ett tydliggörande att rätten till tillgång till skolbibliotek omfattar enligt såväl skollagen som bibliotekslagen även elever i grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasiesärskolan. Denna rättighet gäller således inte enbart elever i grundskolan och gymnasieskolan.²

---

¹ 2 kap. 36 § skollagen (2010:800), Proposition 2009/10:165. S. 284, Lgr, 2.8.

² 2 kap. 36 § skollagen (2010:800), 1 §, 10 § bibliotekslagen (2013:801)

Skolinspektionen vill särskilt peka på att tillgång till bibliotek inom vuxenutbildningen kan vara en viktig pedagogisk resurs för vuxenstuderande. Inom vuxenutbildningen är det relativt vanligt med distansstudier. Andelen vuxenstuderande som studerar på distans har ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden, från några enstaka procent till drygt 27 procent 2018.³ Elever som bedriver distansstudier måste ha digital förmåga för att kunna hantera olika former av digitala lärplattformar, digitala källor mm. Här kan biblioteken utgöra ett viktig pedagogiskt stöd.

Skolbibliotekets pedagogiska roll

Skolinspektionens erfarenhet från tillsyn och granskning är att förutsättningarna för och tillgången till skolbibliotek varierar mycket mellan skolor. Skolinspektionens uppfattning överensstämmer således med den bild som ges i förslaget till nationell biblioteksstrategi. Det påverkar vilken verksamhet som är möjlig att erbjuda eleverna. Skillnaderna får olika konsekvenser för eleverna beroende på hur väl skolbiblioteket är integrerat i undervisningen.

I förslaget till biblioteksstrategi framgår att skolbiblioteket har en viktig pedagogisk uppgift i att stödja pedagogerna i deras arbete. Det har även en viktig pedagogisk uppgift i att stimulera och stödja läs- och skrivundervisning i svenska och andra språk, att utbilda elever i informationssökning och källkritik samt förbättra elevers digitala kompetens. Skolinspektionen delar denna uppfattning och vill även peka på att både för elever som har svårt att nå kunskapskraven som för elever som behöver extra utmaningar i undervisningen kan skolbiblioteket ha särskilt stor betydelse. Skolinspektionen vill även framhålla att skolbiblioteket har en viktig pedagogiska uppgift i många av skolans ämnen. Skolinspektionens kvalitetsgranskning *Skolbiblioteket som pedagogisk resurs* (2018)⁴ visar emellertid att de 20 granskade skolornas skolbibliotek var i låg grad integrerade i skolornas pedagogiska arbete. Skolbiblioteken var ofta något som låg utanför skolornas ordinarie verksamhet. När skolbiblioteken användes var det främst inom delar av ämnet svenska. För att skolbiblioteket ska kunna vara en resurs i samtliga ämnen krävs att rektor ger förutsättningar och stöd för skolbiblioteket. Det handlar exempelvis om att stärka förutsättningarna genom att avsätta tid för planering och samverkan mellan lärare och skolbibliotekarie så att dessas olika kompetenser tas tillvara i undervisningen. Skolinspektionen anser att i det fortsatta arbetet med en nationell biblioteksstrategi bör skolbibliotekets betydelse som pedagogisk resurs särskilt framhållas.

---

³ <https://ljskl.se/naringslivarbetedigitalisering/arbetsmarknadsysselsattning/vuxenutbildning/vuxenutbildningen-is-verige.26204.html>

⁴ Skolinspektionen (2018). *Skolbiblioteket som pedagogisk resurs*. Dnr 400:2016:11433.

I förslaget till nationell biblioteksstrategi står att läsa: "För eleverna i skolan är biblioteket en plats för studier och rekreation" (s. 11). I enlighet med vad Skolinspektionen framfört ovan, anser myndigheten att skrivningen bör justeras i enlighet med skollagen och läroplanerna som anger att skolbiblioteket ska användas i elevers utbildning och utgöra stöd för deras lärande och utveckling. Detta gäller både den språkliga förmågan och den digitala kompetensen.⁵

Definition av skolbibliotek

Skolinspektionen anser att det behövs en tydlig definition vad skolbibliotek bör innehålla och att det bör regleras i skollagen. Skälet till det är att varken skollagen eller bibliotekslagen preciserar vad som kännetecknar skolbibliotek. I såväl Skolinspektionens kvalitetsgranskning som tillsyn finns svårigheter när det gäller hur den gällande regleringen ska tolkas. Återkommande områden där tolkningsfrågor kan uppstå är i vilken utsträckning och omfattning ett skolbibliotek kan vara digitalt, samt vilka krav man kan ställa på tillgången till bibliotek - i vilka fall det till exempel bör vara tillåtet att ha en flexibel organisation där anordnandet av skolbibliotek ser olika ut beroende på skolors och elevers olika behov. Exempelvis kan en liten skola på landsbygden ha behov av andra lösningar än en stor skola i en storstad. Skolinspektionen ser därför att det behövs en tydlig definition av vad skolbibliotek bör innehålla och att detta regleras i skollagen. Det kommer då att finnas förarbeten att tillgå med en utförlig beskrivning av intentionerna till hur den lagens ska tolkas och tillämpas.

Skolinspektionens tillsyn över skolbibliotek

Skolinspektionen anser inte att Skolinspektionens tillsynsverksamhet bör skärpas. Skolinspektionen har redan inom ramen för sin regelbundna tillsyn fokus på skolbibliotek och hur de används i utbildningen och undervisningen. Skolinspektionen har även, som nämnts tidigare, möjlighet att inom ramen för kvalitetsgranskningar fokusera särskilt på skolbibliotek. Inom ramen för våra kvalitetsgranskningar kan bredare och djupare kvalitetsgranskningar göras. Skolinspektionen menar därför istället att en tydligare reglering av skolbibliotek i skollagen, såsom föreslås ovan, innebär att Skolinspektionen kan ställa tydligare krav på skolornas skolbibliotek. Se även Skolinspektionens remissyttrande över Länsdelegationens betänkande (*Yttrande över Barns och ungas läsning - ett ansvar får hela samhället*, 2018-10-31, dnr 2018:6117).

---

⁵ 2 kap. 36 § skollagen (2010:800). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga till förslaget om nationell biblioteksstrategi

Nationellt kunskapscenter för slvlbiblioteksfrågor

Skolinspektionens tillsyn och granskningar visar att rektor och lärare behöver förbättra sitt arbete i att ge förutsättningar och stöd till att använda skolbiblioteket i att pedagogiskt stödja undervisningen. Skolinspektionen är positiv till inrättande av ett nationellt kunskapscenter om syftet är att bidra till att öka kompetensen och förbättra förutsättningarna för att integrera skolbiblioteken i undervisningen. Skolinspektionen tar inte ställning till just själva organisationsformen nationellt kunskapscenter, det centrala är enligt Skolinspektionen organisationsfunktionen. Skolinspektionen anser vidare att förslaget behöver utredas ytterligare i olika delar, bland annat anges att personal från "relevanta myndigheter" ska ingå i kunskapscentret. Vilka dessa myndigheter är framgår inte.

Resursbibliotek vid nationella minoriteternas och urfolket samernas bibliotek

Skolinspektionen har i uppdrag av regeringen att vidta insatser för att främja frågor som rör de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Utbildningsområdet har stor betydelse för de nationella minoritetsspråkens fortlevnad och utveckling. Skolinspektionen är positiv till ettstärkt nationellt stöd om syftet är att bidra till att öka kunskapen om nationella minoriteter och urfolket samerna samt behålla och främja utvecklingen av nationella minoritetsspråk. Om inrättande av resursbibliotek vid nationella minoriteternas och urfolket samernas bibliotek skulle kunna fungera som stöd för skolbibliotekens verksamhet för elever med nationell minoritetsbakgrund ser Skolinspektionen positivt på det.

Beslut

I ärendets slutliga handläggning har utredare Charlotte Wieslander och enhetschef Jesper Anthelius och avdelningschef Anna Sellin deltagit.

Tommy Lagergren

Biträdande generaldirektör

Carin Wolf
Föredragande, utredare

The logo consists of a stylized blue 'C' containing a white '1', followed by a blue 'W' and a blue 'R'.